

Marka Lisansı Sözleşmesinin Sona Ermesi ve Lisans Alanın Denkleştirme İstemi

Av. Refik Emre ÖZTÜRK*

Öz

Marka lisansı sözleşmesi, lisans veren ile lisans alan arasında akdedilen ve sürekli nitelikte borç doğuran bir sözleşmedir. Acentenin denkleştirme istemine ilişkin hüküm, acentelik sözleşmesi gibi tekel hakkı veren benzeri sözleşmelere kıyasen uygulanacağından dolayı marka lisansı sözleşmelerinde de denkleştirme istemi hakkından bahsetmek gerekmektedir. Denkleştirme isteminin ön koşulu, lisans sözleşmesinin sona ermesidir. Bu çalışmada öncelikle genel olarak marka lisansı sözleşmesinden ve bu sözleşmenin sona erme sebeplerinden bahsedilmiş, ardından acentenin denkleştirme talep hakkına ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla marka lisansı sözleşmelerine uygulanabilirliğine ve bunun şartlarına değinilmiştir. Marka lisansı alanın denkleştirme istemi hakkının şekli ve maddi şartlarını sağlayan lisans alan, lisans verene karşı denkleştirme istemini ileri sürme imkânına sahiptir.

Anahtar Kelimeler

Marka lisansı, lisans alan, lisans veren, denkleştirme.

* Adana Barosu, av.refikemre@outlook.com, ORCID: 0009-0001-8502-9608.

Gönderim Tarihi: 15.07.2023. Kabul Tarihi: 15.08.2023. **Hakem denetiminden geçmiştir.**

Termination of The Trademark License Contract and Trademark Licensee's Right to Claim Equalization

Abstract

A trademark license contract is a contract between licensor and licensee. Since the provision regarding the agent's claim equalization request applied to similar contracts that give monopoly rights, such as agency agreements, it is necessary to mentioned the right to demand claim equalization in trademark license agreements. A prerequisite for the claim equalization request is the termination of the license agreement. In this study, first of all, the trademark license contract in general and the termination of this contract are mentioned. Then the conditions under which the agent's right to claim equalization can be applied to trademark license contracts are mentioned. In this respect, the licensee who satisfies the form and material conditions of the claim equalization has the opportunity to assert the claim equalization against the licensor.

Keywords

Trademark license, licensee, licensor, claim equalization.

GİRİŞ

Marka lisansı sözleşmesi, lisans veren ile lisans alan arasında akdedilen ve sürekli borç ilişkisi doğuran kendine özgü bir sözleşmedir. Marka lisansı sözleşmesinin türleri, sona erme sebepleri önemlidir. Zira acentenin denkleştirme istem hakkına ilişkin 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu¹ (TTK) m. 122 hükmünün kıyas yoluyla benzeri sözleşmelere uygulanacağı öngörüldüğünden bu hüküm, sürekli nitelikte borç ilişkisi doğuran marka lisansı sözleşmesinin sona ermesinde de uygulanacaktır.

I. MARKA LİSANSI SÖZLEŞMESİ

A. Genel Olarak

Lisans sözleşmelerini, mülkiyet hakları sahiplerinde kalmak koşuluyla marka, patent, tasarım ve *know-how* gibi gayri maddi nitelikteki fikrî ve sınai hakların, başkalarının kullanımına izin verilmesini konu alan sözleşmeler olarak tanımlamak mümkündür².

Marka lisansı sözleşmesi, lisans verenin markayı kullanma hakkını lisans alana verdiği ya da bıraktığı sözleşmedir³. Bu sözleşme, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu⁴ (SMK) m. 24'te düzenlenmektedir. Buna göre, marka hakkı, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı ya da tamamı için lisans sözleşmesine konu olabilir (SMK m. 24/1).

Lisans, inhisari lisans veya inhisari olmayan (adi) lisans şeklinde verilebilir ki sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa lisans, inhisari değildir. İnhisari olmayan lisans sözleşmelerinde lisans veren markayı kendi kullanabileceği gibi üçüncü kişilere de başka lisanslar verebilir. İnhisari lisans sözleşmelerinde lisans veren, başkasına lisans veremez ve hakkını açıkça saklı tutmadıkça kendisi de markayı kullanamaz (SMK m. 24/2).

Lisans alanın, lisans sözleşmesiyle kendisine tanınan yetkiler çerçevesinde başkasına lisans vermesine alt lisans denir ve lisans sözleşmesinin geçersizliği ya da

¹ 14.02.2011 tarihli ve 27846 sayılı Resmî Gazete.

² Yargıtay, 11. HD., T. 24.02.2020, E. 2019/3850, K. 2020/1989.

³ BOZBEL, Savaş; *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015, s. 449.

⁴ 10.01.2017 tarihli ve 29944 sayılı Resmî Gazete.

sona ermesiyle alt lisans sözleşmesi geçersiz olur⁵. Alt lisans verilmesi, inhisari olmayan lisans sözleşmelerinde söz konusu olup lisans verenin izni yoksa inhisari olmayan lisans sözleşmesinde lisans alanın alt lisans verme hakkı yoktur⁶; inhisari lisanstaki tekel hakkı, alt lisansa da engel olacaktır⁷. Sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa lisans sahipleri, lisanstan doğan haklarını üçüncü kişilere devredemez veya alt lisans veremez (SMK m. 24/3).

Lisans, ülkenin tamamında ya da bir kısmında geçerli olacak şekilde yani ulusal ya da bölgesel olarak verilebilir ki aksi kararlaştırılmamışsa lisans, ulusal lisanstır⁸. Markalar bakımından zorunlu lisans söz konusu olmayıp iradi lisans söz konusudur; hak sahibinin iradesiyle verilen lisansa iradi (sözleşmesel) lisans, kanunda öngörülen şartların gerçekleşmesi hâlinde verilen lisansa zorunlu lisans denilmektedir⁹. Lisans, bir bedel karşılığı veriliyorsa ivazlı, bedelsiz veriliyorsa ivazsız lisanstan söz edilir¹⁰.

Lisans bakımından kişiye bağlı lisans ile işletme lisansı ayrımı da yapılabilir. Lisans alanın kişiliğinin göz önünde tutulduğu ve mirasla intikal etmeyen lisansa kişiye bağlı lisans; ekonomik bir bütünlük arz eden işletmelere verilen lisansa ise işletme lisansı denir¹¹.

Ortak markalar da lisans sözleşmesine konu olabilir ancak SMK m. 148/7'nin mefhumu muhalifinden anlaşılacağı üzere garanti markaları, lisans sözleşmesine konu edilemez. Zira teknik şartnamede gösterilen özellikte ve nitelikte

⁵ KARASU, Rauf / SULUK, Cahit / NAL, Temel: *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 371; BAŞLAR, Yusuf: “Marka Lisansı Sözleşmesinin İşlevleri ve Çeşitleri”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2012, Cilt 7, Sayı 68, s. 45-46.

⁶ ÖZCAN, Zeynep / KOÇ, Yaren: “Marka Lisans Sözleşmesi ve Sözleşmenin Taraflarının Yükümlülükleri”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2020, Cilt 15, Sayı 168, s. 1646.

⁷ ERDEM, Ercüment: *Milletlerarası Ticaret Hukuku*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 477.

⁸ BİLGİNOĞLU, Nurettin Emre: “Marka Lisansı Sözleşmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2018, Cilt 13, Sayı 140, s. 81.

⁹ KARASU / SULUK / NAL, s. 372.

¹⁰ KARASU / SULUK / NAL, s. 372.

¹¹ YÜKSEL, Ali Sait: *Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know-how) Sözleşmesi Hukuku*, 1. Baskı, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989, s. 88.

mal üreten veya hizmet sağlayan herkes, garanti markasını kullanma hakkına sahiptir¹².

B. Hukuki Niteliği

Marka lisansı sözleşmesi, hukuki işlem olup¹³ lisans veren lisans alanın edimdeki menfaatini sözleşme ilişkisi boyunca gerçekleştirme borcu altında olduğundan sürekli borç ilişkisi yaratan bir sözleşmedir¹⁴. Marka lisansı sözleşmelerinin hukuki niteliği hususunda satım, adi ortaklık, ürün kirası yönünde görüşler ileri sürülmüşse de marka lisansı sözleşmesinin isimsiz sözleşme¹⁵ olduğu ve kendine özgü (*sui generis*) bir sözleşme olduğu kabul edilmektedir¹⁶.

Marka lisansı sözleşmesi ile sahip olunan hakkın değil hakkın kullanımının devri söz konusu olduğundan bu sözleşme, aynı değil şahsi hak teşkil etmektedir¹⁷. Marka lisansı sözleşmeleri ile sağlanan hakkın mutlak hak mı yoksa nispi hak mı olduğu tartışmalıdır. Lisansın tescil edildikten sonra iyiniyetli üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilmesi ve lisans alanın, lisans konusu hakka tecavüz hâlinde dava açabilmesi, marka lisansı sözleşmesi ile sağlanan hakkın mutlak hak olarak savunulmasında temel gerekçelerdir¹⁸. Marka lisansı sözleşmeleri ile sağlanan hakkın nispi hak olduğu görüşü ise temel olarak lisans alanın, lisans verene karşı şahsi nitelikte haklara sahip olması, sözleşme konusu hakkın ancak tescille üçüncü kişilere ileri sürülebilir olması ve marka üzerindeki hakkın marka sahibinde kalmaya devam ettiği¹⁹ gerekçelerine

¹² UZUNALLI, Sevilay: *Marka Hukuku*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 135; ARKAN, Sabih: “Marka Tescil Başvurusunun Lisans Sözleşmesine Konu Olması – Bazı Sorunlar”, *BATİDER*, 2019, Cilt 35, Sayı 3, s. 40.

¹³ BİLGİNOĞLU, s. 81.

¹⁴ BAŞARAN, Sıla: “Marka Lisans Sözleşmeleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 2012, Cilt 86, Sayı 2, s. 181.

¹⁵ İsimsiz sözleşmeden bahsedebilmek için o sözleşmenin kanunda ismen zikredilmesi değil birtakım kurullarla o sözleşmenin düzenlenmesi gerektiği kabul edilmektedir. Bkz. OKTAY, Saibe: “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1996, Cilt 55, Sayı 1-2, s. 264.

¹⁶ CEYLAN, Çiğdem: “Marka Lisansı Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2017, 26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayı, s. 67.

¹⁷ YASAMAN, Hamdi / YUSUFOĞLU BİLGİN, Fülürya / YÜKSEL, Sinan Hüdai / MEMİŞ KARTAL, Pınar / AYOĞLU, Tolga / YASAMAN, Zeynep: *Sınai Mülkiyet Kanunu Şerhi*, 1. Baskı, Cilt 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, s. 2477; CEYLAN, s. 63.

¹⁸ BAŞLAR, Yusuf: “Marka Lisans Hakkının ve Marka Lisansı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2008, Cilt 3, Sayı 20, s. 86.

¹⁹ BOZBEL, s. 452.

dayanmaktadır. Sicile tescilin tek başına o hakkı mutlak hak haline getirmeyeceği nazara alındığında söz konusu hakkın nispi hak olduğunu kabul etmek isabetli olacaktır²⁰.

C. Tarafları ve Borçları

Marka lisansı sözleşmesinin tarafları lisans veren ile lisans alandır. Lisans, gerçek kişiye kişisel lisans olarak verilebileceği gibi işletme lisansı olarak tüzel kişiliği haiz bir işletmeye de verilebilir²¹. Lisans sözleşmesinde lisans verenin borçları; marka hakkının kullanılmasını sağlama, kullanıma engel olmama lisans alanı hak iddialarına karşı kurtarma ve sadakat borcu²² olarak ifade edilebilirken lisans alan ise sözleşmenin zorunlu unsuru olmamakla birlikte taraflarca kararlaştırıldığı takdirde lisans bedeli olarak adlandırılan karşılığı ücret olarak ödemeyi²³, defter ve kayıtları üzerinde marka sahibi lisans verenin inceleme yapması bakımından hesap vermeyi²⁴, lisans konusu hakkı korumayı borçlanmanın yanı sıra sadakat borcu ve sır saklama borcu altındadır²⁵. Bununla birlikte SMK m. 24/4'e göre lisans veren, lisans alan tarafından üretilen malların veya sunulacak hizmetlerin kalitesini garanti altına alma; lisans alan ise lisans sözleşmesinde yer alan şartlara uyma borcu altındadır. Lisans alanın bu borcuna aykırı davranması hâlinde lisans veren, tescilli markadan doğan haklarını lisans alana karşı ileri sürebilir.

D. Şekli

Marka lisansı sözleşmesi, geçerlilik şekli olarak yazılı şekle tabidir (SMK m. 148/4); taraflardan birinin talebi, ücretin ödenmesi ve Sınai Mülkiyet Kanununun Uygulanmasına Dair Yönetmelik²⁶te (SMKYön) yer alan şartların yerine getirilmesi hâlinde sicile kaydedilir ve bültende yayımlanır. Sicile kayıt, ortak marka haricinde (SMK m. 148/7) kurucu değil açıklayıcı nitelikte olup üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldırmaz. Yani ortak markaya ilişkin lisans sözleşmesinin tescilinde sicilin olumlu etkisinden bahsedilir. Ortak marka dışındaki markalarda lisans alanın, lisans

²⁰ BAŞLAR, *Nitelik*: s. 90.

²¹ CEYLAN, s. 78; BAŞLAR, *İşlev*: s. 44.

²² ERDEM, *Ticaret*, s. 479.

²³ UZUNALLI, s. 134.

²⁴ ÖZCAN / KOÇ, s. 1647.

²⁵ ERDEM, *Ticaret*, s. 480.

²⁶ 24.04.2017 tarihli ve 30047 sayılı Resmî Gazete.

hakkını markayı devralan üçüncü kişiye ileri sürebilmesi için markayı devraldığı sırada üçüncü kişinin, lisans sözleşmesinin varlığını bildiğini veya bilmesi gerektiğini ispatlaması gerekir²⁷.

E. Marka Hakkına Tecavüz Hâlinde Lisans Alanın Dava Takip Yetkisi

Marka hakkına tecavüz fiilleri, marka sahibinin hukuki durumunu etkilemenin yanı sıra lisans alanın da hukuki durumunu etkilediğinden tecavüzün neden olduğu zararın fail tarafından tazmin edilmesi, lisans alanın menfaatini de ilgilendirmektedir²⁸. SMK m. 158, inhisari lisans sahibi ile inhisari olmayan lisans sahibi arasında ayrıma gitmektedir²⁹. Madde gerekçesinde³⁰ de ifade edildiği üzere inhisari lisans sahipleri, lisans vereninin açabileceği davaları kendi adlarına açabilecek ise de inhisari olmayan lisans sahipleri, SMK m. 158/2'deki prosedürü³¹ işlettikten sonra³² kendi adlarına dava açabilecektir. Lisans alanın kendi adına dava açabilmesi, marka hakkı üzerinde mutlak hak sahibi olan lisans verenin dava haklarını bertaraf etmeyecektir³³.

²⁷ UZUNALLI, s. 136; BOZKURT YAŞAR, Sevgi: “Marka Lisansı Sözleşmesinin Şekli ve Sicile Kaydı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2006, Cilt 1, Sayı 1, s. 36.

²⁸ YASAMAN / YUSUFOĞLU BİLGİN / YÜKSEL / MEMİŞ KARTAL / AYOĞLU / YASAMAN, s. 2484.

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. BAŞLAR, Yusuf: “Marka Lisansı Sözleşmesi Açısından Marka Hakkının Korunması”, *Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi*, 2008, Cilt 4, Sayı 14, s. 325-338.

³⁰ YILDIZ, Ozan Ali: *Sınai Mülkiyet Kanunu*, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, s. 496.

³¹ SMK m. 158/2: “İnhisari olmayan lisans alan, sınai mülkiyet hakkına tecavüz dolayısıyla dava açma hakkı sözleşmede açıkça sınırlandırılmamışsa, yapacağı bildirimle, gereken davayı açmasını hak sahibinden ister. Hak sahibinin, bu talebi kabul etmemesi veya bildirim tarihinden itibaren üç ay içinde talep edilen davayı açmaması hâlinde, lisans alan, yaptığı bildirimle de ekleyerek, kendi adına ve kendi menfaatlerinin gerektirdiği ölçüde dava açabilir. Bu fıkra uyarınca dava açan lisans alanın, dava açtığını hak sahibine bildirmesi gerekir.”

³² Sözleşme ile basit lisans alana (inhisari olmayan lisans sahibine) dava açma hakkı tanınmışsa bunun bildirim hükmünde olması gerektiği ve maddedeki prosedürün işletilmesine gerek olmadan lisans alanın dava açabilmesi gerektiğine ilişkin görüş için bkz. ÇAPA, Mehmet Sadık: “Üçüncü Kişiler Tarafından Marka Hakkına Tecavüz Durumunda Basit Lisans Alanların Zararlarının Tazmini”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 16, Sayı 2, s. 580.

³³ Yargıtay, 11. HD., T. 19.01.2015, E. 2014/15585, K. 2015/598; PEKDİNÇER, Remzi Tamer / GİRAY, Rabia Eda / BAŞ, Kadir: *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s. 413; YASAMAN / YUSUFOĞLU BİLGİN / YÜKSEL / MEMİŞ KARTAL / AYOĞLU / YASAMAN, s. 3350.

II. MARKA LİSANSI SÖZLEŞMESİNİN SONA ERMESİ

Marka lisansı sözleşmesi, çeşitli sebeplerle sona erebilir. Sürekli edimli bir sözleşme olan marka lisansı sözleşmesinin sona ermesinde sözleşmeler için geçerli olan genel sona erme sebepleri caridir³⁴. Öte yandan taraflar, sözleşmenin nasıl sona ereceği kararlaştırmış olabilir, bozucu şart belirlemiş olabilirler³⁵. Sözleşmeden kaynaklanan veya taraf iradeleri dışında bir sebeple de sözleşmenin sona ermesinden bahsedilebilecektir³⁶. Bununla birlikte çoğunlukla sürekli borç ilişkilerinde söz konusu olan ve sözleşmenin kurulmasından sonra öngörülemeyen şekilde meydana gelen beklenmedik olaylar nedeniyle borcun ifasının aşırı derecede güçleşmesi veya sözleşmenin amacının anlamsızlaşması yani işlem temelinin çökmesi³⁷ olarak ifade edilen durumun söz konusu olması hâlinde sözleşmenin yeni duruma uyarlanması, istisnai olarak sözleşmenin feshi gündeme gelebilecektir³⁸.

A. Sebepleri

1. İkale

Sürekli edimli sözleşmeler, diğer sözleşmeler gibi taraflarca yapılacak sona erdirme anlaşması ile yani ikale sözleşmesi ile sona erdirilebilir³⁹. İkale, marka lisansı sözleşmesinin sona ermesi sebeplerinden biridir.

2. Marka Hakkının Sona Ermesi

Marka hakkının sona ermesi, SMK m. 28'de düzenlenmiş bulunmaktadır. Buna göre koruma süresinin dolması ve markanın süresi içinde yenilenmemesi⁴⁰,

³⁴ GÜVENÇ ULUÇLAR, Selvi Nazlı: *Marka Lisans Sözleşmesi ve Markanın Hükümsüzlüğünün Lisans Sözleşmesine Etkisi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 87.

³⁵ CEYLAN: s. 85.

³⁶ BAŞLAR, Yusuf: *Marka Lisansı Sözleşmesi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2008, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 107.

³⁷ GÜLEKLİ, Yeşim: "Aşırı İfa Güçlüğü ve Alacaklının Tasavvurunun Boşa Çıkması Halinde İşlem Temelinin Çökmesi Öğretisi", *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1990, Cilt 15, Sayı 18, s. 57.

³⁸ TURNA, Özge: *Marka Lisans Sözleşmeleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 103.

³⁹ ANTALYA, Gökhan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı, Cilt V/1,3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019, s. 613.

⁴⁰ SMK m. 23: "(1) Tescilli markanın koruma süresi başvuru tarihinden itibaren on yıldır. Bu süre, onar yıllık dönemler halinde yenilenir.

(2) Yenileme talebinin marka sahibi tarafından koruma süresinin sona erdiği tarihten önceki altı ay içinde yapılması ve aynı süre içinde yenileme ücretinin ödendiğine ilişkin bilginin

marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi durumlarında marka hakkı sona erecektir. Hemen belirtmek gerekir ki marka lisansı sözleşmesi sicile kaydedilmişse lisans alanın izni olmaksızın marka hakkından vazgeçilemez (SMK m. 28/4). Markanın hükümsüzlüğüne⁴¹ ya da iptaline karar verilmesi hâlinde de marka hakkı son bulacaktır. Sona erme, sona erme sebebinin gerçekleşmiş olduğu andan itibaren hüküm ifade edecektir (SMK m. 28/2). Tüm bu hallerde marka hakkının sona ermesine bağlı olarak marka lisansı sözleşmesi de sona erecektir⁴².

3. Sözleşme Süresinin Sona Ermesi

Marka lisansı sözleşmesi, belirli ya da belirsiz süreli olarak akdedilebilir⁴³. Belirli süreli sözleşmede sürenin sona ermesiyle birlikte sözleşme sona erecektir. Belirli süreli sözleşmede sürenin sona ermesine rağmen taraflar, sözleşme ilişkisini devam ettirirlerse sözleşmenin belirsiz süreli hale geldiğini kabul etmek gerekir⁴⁴. Belirli süreli sözleşme söz konusu olduğunda, marka hakkı sözleşme süresinden önce sona erer ve marka sahibi de marka hakkı sahibi koruma süresini yenilemez ise koruma süresinin bitimi ile birlikte yenilemeyi kabul etmeyen lisans veren, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu⁴⁵ (TBK) m. 112⁴⁶ye göre lisans alana karşı sorumlu olacaktır⁴⁷. Tescilli markanın yenilenmesi bakımından lisans alanın yetkisinden bahsedilemez⁴⁸.

Kuruma sunulması gerekir. Bu süre içinde talebin yapılmaması veya yenileme ücretinin ödendiğine ilişkin bilginin Kuruma sunulmaması halinde, yenileme talebi, koruma süresinin sona erdiği tarihten itibaren altı aylık süre içinde ek ücretin ödenmesi şartıyla da yapılabilir.

(3) Marka, tescil kapsamında bulunan mal veya hizmetlerin bir kısmı için de yenilenebilir.

(4) Ortak markanın yenilenmesi için gruba dahil işletmelerden birinin talebi yeterlidir.

(5) Yenileme, önceki koruma süresinin sona erdiği tarihi izleyen günden itibaren hüküm ifade eder. Yenileme, sicile kaydedilir ve Bültende yayımlanır.”

⁴¹ BAŞLAR, *Lisans*, s. 107.

⁴² CEYLAN, s. 85.

⁴³ YASAMAN / YUSUFOĞLU BİLGİN / YÜKSEL / MEMİŞ KARTAL / AYOĞLU / YASAMAN, s. 2483.

⁴⁴ ÖZYEŞİL, Bengü: *Marka Lisans Sözleşmesi*, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 82.

⁴⁵ 04.02.2011 tarihli ve 27836 sayılı Resmî Gazete.

⁴⁶ TBK m. 112: “*Borç hiç veya gereği gibi ifa edilmezse borçlu, kendisine hiçbir kusurun yüklenemeyeceğini ispat etmedikçe, alacaklının bundan doğan zararını gidermekle yükümlüdür.*”

⁴⁷ KOCABIYIK, Sami: “Marka Lisansı Sözleşmesinin Fesih Yoluyla Sona Ermesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2023, Cilt 21, Sayı 242, s. 474.

⁴⁸ YASAMAN / YUSUFOĞLU BİLGİN / YÜKSEL / MEMİŞ KARTAL / AYOĞLU / YASAMAN, s. 2484.

Sözleşmede süre belirlenmediyse sözleşme hükümlerinden taraf iradelerine bakılarak sözleşmesi süresi hakkında bir sonuca varılabilir⁴⁹. Bu mümkün değilse bir görüşe göre yasal korunma süresi boyunca, tescilli markalarda on yıl boyunca, sözleşmenin süreceği kabul edilmelidir⁵⁰. Diğer görüşe göre ise tescilli markanın koruma süresinin on yıl olması nedeniyle marka lisansı sözleşmesi süresinin de on yıl olarak belirlenmesi doğru olmaz; zira SMK m. 23/1'e göre tescilli markanın koruma süresi onar yıllık dönemler hâlinde yenilenebileceğinden koruma süresinin dolmasında sonra yenilemeyi kabul etmeyen lisans verenin, lisans alana karşı TBK m. 112 hükümlerine göre sorumlu olması gerekir⁵¹.

4. Dönme

Sürekli edimli sözleşmelerde sözleşmeden dönme hakkının kullanılabilmesi için ifaya başlanmamış olması gerekir. Bu itibarla sürekli edimli sözleşme olan marka lisansı sözleşmesinde sınırlı olarak, ancak sözleşmenin ifasına başlanmamış olması hâlinde sözleşmeden dönme söz konusu olabilecektir⁵². Sözleşmeden dönme hâlinde marka lisansı sözleşmesinin geriye etkili olarak ortadan kalkmasından bahsedilecektir.

5. Ölüm

Ölüm hâlinde sözleşmenin akıbetinin ne olacağı, sözleşme özgürlüğü prensibi çerçevesinde taraflarca kararlaştırılabilir. Taraflarca bir kararlaştırma yoksa ve taraflardan birinin ölümü hâlinde lisans veren ile lisans alan bakımından ve inhisari lisans ile basit lisans bakımından ayrıma gitmek gerekir.

Kural olarak basit lisansta lisans veren veya lisans alanın ölümü hâlinde marka lisansı sözleşmesi sona ermeyecektir; meğerki ölen tarafın kişiliği, sözleşme bakımından önem arz etsin⁵³. Öte yandan marka lisansı sözleşmesinin, adi ortaklık

⁴⁹ YILMAZ, Canan: *Marka Lisans Sözleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 127; ÖLMEZ, Hande: *Marka Lisansı Sözleşmeleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 118; BAŞLAR, *Lisans*, s. 108.

⁵⁰ ÖZCAN / KOÇ, s. 1647.

⁵¹ YILMAZ, *Marka*, s. 127.; ÖZYEŞİL, s. 82.

⁵² ŞAN, Mehmet Emin: *Marka Lisansı Sözleşmesinden Doğan Sorunlar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 72; ÖLMEZ, s. 120.

⁵³ ŞAN, s. 72-73.

benzeri bir nitelik göstermesi hâlinde aksine anlaşma olmadığı takdirde sözleşme, taraflardan birinin ölümüyle (TBK m. 639/1-2) sona erecektir⁵⁴.

İnhisari lisans sözleşmelerinde ise lisans alanın lisanstan doğan haklarını üçüncü kişiye devretmesi veya alt lisans vermesine ilişkin sözleşme yoksa lisans alanın ölümü ile birlikte marka lisansı sözleşmesi sona erecektir⁵⁵. İnhisari olmayan marka lisansı sözleşmelerinde lisans alanın ölümü Hâlinde ise kişiye bağlı lisansta sözleşme sona ererken işletme lisansında ise işletme devri hâlinde lisansın sona ereceği yönünde sözleşmede koşul olmadığı takdirde⁵⁶ sözleşme sona ermeyecektir⁵⁷.

6. İflas

Türk hukukunda taraflardan birinin iflası hâlinde marka lisansı sözleşmesinin sona ereceğine dair bir düzenleme mevcut değildir⁵⁸. Taraflar arasında ortaklık türü bir ilişki mevcut değilse iflas hâlinde sözleşme sona ermeyecek, ortaklık türü bir ilişki varsa taraflardan birinin iflası hâlinde sözleşme sona erecektir⁵⁹.

Taraflardan birinin iflası, kira sözleşmesinin iflas masasındaki durumu benzeri bir hal olup lisans alanın iflas etmesi durumunda marka hakkı, henüz lisans alana verilmemişse TBK m. 98/2'ye göre lisans alan tarafından uygun bir teminat gösterilmezse lisans veren sözleşmeyi feshedebilir.

Lisans verenin iflası hâlinde marka hakkı henüz kendisine verilmeyen lisans alan, iflas masasında marka hakkının verilmesini isteyemeyecek olup lisans alanın bu konudaki alacağı, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu⁶⁰ (İİK) m. 198/1'e göre para alacağına dönüşür ve iflas masasından istenir. Meğerki iflas idaresince aynen ifa üstlenilip de marka hakkı, lisans alana teslim edilmiş veya sözleşmede iflasa dair aksine hüküm mevcut olsun⁶¹.

⁵⁴ YILMAZ, *Marka*, s. 133.

⁵⁵ YILMAZ, *Marka*, s. 133.

⁵⁶ YÜKSEL, s. 88.

⁵⁷ YÜKSEL, s. 116; ÖLMEZ, s. 125.

⁵⁸ ÖLMEZ, s. 125-126.

⁵⁹ TURNA, s. 103; YÜKSEL, s. 117.

⁶⁰ 19.06.1932 tarihli ve 2128 sayılı Resmî Gazete.

⁶¹ ÖZYEŞİL, s. 88.

7. Olağan Fesih

Belirli süreli sözleşmelerde sözleşmenin ne zaman sona ereceği bellidir. Olağan fesih imkânı, kural olarak yalnızca belirsiz süreli borç ilişkilerinde söz konusu olacaktır⁶². Belirli süreli marka lisansı sözleşmesinin olağan fesihle sona erdirilmesi ise sözleşmede bu imkânın kararlaştırılmış olmasına bağlıdır⁶³. Olağan fesih imkânı, belirli süre önceden bildirmek kaydıyla sözleşmenin tarafına, sözleşmenin bağlayıcılığından kurtulma imkânı verir⁶⁴.

Marka lisansı sözleşmesinde olağan fesih imkânı bakımından kanuni düzenleme mevcut olmadığından, sözleşmede de bu konuda hüküm yoksa bu hakkın kullanımında karşı tarafa ne kadar süre verilmesi gerektiği hususunda açıklık yoktur⁶⁵. Yargıtay, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 56/3'e atıf yaparak maddede lisans yerine ruhsat ifadesi kullanıldığını ve *"basit ruhsatlar hakkında hasılat kirasına, tam ruhsatlar hakkında intifa hakkına dair hükümler uygulanır"* şeklindeki hükme göre lisans sözleşmesinin düzenleniş amacına göre ürün kirası ve intifa hakkına ilişkin hükümlerin uygulanacağını kabul etmiştir⁶⁶. Bu itibarla bir görüşe göre intifa hükümleri, olağan fesihle ilgili düzenleme içermediğinden ürün kirasına ilişkin hükümlerin marka lisansı sözleşmesine kıyasen uygulanması ve en az altı aylık fesih bildirim süresi tanınması gerektiği kabul edilmelidir⁶⁷. Diğer görüşe göre ise fesih bildirim süresinin belirlenmesinde belirsiz süreli adi ortaklığın sona ermesine ilişkin (TBK m. 640) altı aylık fesih bildirim süresi ve belirsiz süreli ürün kirasının sona

⁶² ANTALYA, s. 604.

⁶³ YILMAZ, *Marka*, s. 128.

⁶⁴ KOCABIYIK, s. 478.

⁶⁵ KOCABIYIK, s. 479.

⁶⁶ Yargıtay, 11. HD., T. 06.11.2019, E. 2018/789, K. 2019/6921: *"...Lisans sözleşmelerinin sözleşme içeriğine göre, adi ortaklık, hasılat kirası ve satım sözleşmelerine benzeyen yönleri bulunmaktadır. 5846 sayılı FSEK'nın 56/3.maddesinde ise, lisans sözcüğü yerine "ruhsat" tabiri kullanıp, "Basit ruhsatlar hakkında hasılat kirasına, tam ruhsatlar hakkında intifa hakkına dair hükümler uygulanır" şeklindeki düzenleme ile lisans sözleşmeleri hakkında, sözleşmenin düzenleniş amacına göre, 6098 sayılı TBK ve mülga 818 sayılı BK'da düzenlenmiş bir sözleşme türü olan hasılat kirası ve intifa sözleşmesine ilişkin hükümlerin uygulanacağı kabul edilmiştir. Gerek intifa sözleşmeleri, gerekse hasılat kirası sözleşmelerine ilişkin, 4721 sayılı TMK (796), 6098 sayılı TBK (367 vd.) ve mülga 818 sayılı BK'daki (285 vd.) düzenlemelerde, sözleşmelerin sona erdirilmesinin belirli koşullara bağlandığı anlaşılmaktadır..."*.

⁶⁷ KOCABIYIK, s. 481.

ermesine ilişkin (TBK m. 368) altı aylık süre, marka lisansı sözleşmesinin olağan fesih ile sona ermesinde de geçerli olmalı, feshin dürüstlük kuralına aykırı ve özellikle uygun olmayan zamanda yapılmamasına ilişkin TBK m. 640/2 hükmü uygulama alanı bulmalıdır⁶⁸. Olağan fesihte haklı sebebe dayanmaksızın sözleşme sona erdirilebilirse de bunun sınırı, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu⁶⁹ (TMK) m. 2'de yer alan dürüstlük kuralıdır⁷⁰.

8. Olağanüstü Fesih

Olağanüstü fesih sebepleri, önceden öngörülemeyen bir sebepten dolayı borç ilişkisinin temelinden çökmesi sonucunda o ilişkinin devamının taraflardan beklenmemesine neden olan sebeplerdir⁷¹. Olağanüstü fesih hakkının kanuni dayanağı, kişiliğin korunmasına ilişkin TMK m. 23 hükmü olduğundan kanunda açıkça düzenlenmese de haklı sebeplerin varlığı hâlinde sözleşmenin olağanüstü fesih yolu erdirilebilmesi mümkündür⁷². Olağan fesihten farklı olarak olağanüstü fesihte karşı tarafa önceden fesih bildirimini yapılması gerekmeksizin derhal fesih mümkündür ve belirsiz süreli sözleşmelerin yanı sıra belirli süreli sözleşmelerde de olağanüstü fesih söz konusu olur⁷³.

Hangi hallerin haklı sebep teşkil edeceği ve olağanüstü fesih hakkı vereceği, her somut olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Belirtilen kalitede ve nitelikte üretim yapılmaması⁷⁴, bir tarafın yükümlülüklerini ağır biçimde savsaması, güven

⁶⁸ YILMAZ, *Marka*, s. 128-129.

⁶⁹ 08.12.2001 tarihli ve 24607 sayılı Resmî Gazete.

⁷⁰ TURNA, s. 100.; YILMAZ, *Marka*, s. 129.

⁷¹ ANTALYA, s. 607.

⁷² KOCABIYIK, s. 482.

⁷³ KOCABIYIK, s. 482.

⁷⁴ Yargıtay, 11. HD., T. 21.04.2015, E. 2014/18193, K. 2015/5564: "...Mahkemece, davacı ile davalı ...Tic. Ltd. Şti. firması arasında 30.05.2008 tarihinde ... markasının giyim eşyası üzerinde kullanılarak üretim ve satış yapılmasını konusunda anlaşmaya varıldığı, davacının 22.07.2009 tarihinde gönderdiği ihtarnameye göre bu sözleşmeyi feshettiği, daha sonra bu fesih nedeniyle artık diğer davalıların da ... markalı giyim eşyası üretim ve satış yapmamaları konusunda ihtar ettiği, lisans sözleşmesinin 22.07.2009 tarihinde sona erdiği sonucuna varıldığı, davalılardan ... Tic. Ltd. Şti. firmasının lisans sözleşmesine aykırı davrandığı, sözleşmeye göre yapması gereken lisans ödemelerini kısmen yapmadığı, ayrıca lisans alan davalının, davacıya numune göndererek onay alması gerekirken, numune göndermeden ve üretim onayı almadan üretim ve dağıtım yaptığı, bazı model pantolonların paçalarında kalite problemi görüldüğü, kravatlarda kumaşın niteliğinin belirtilmediği, bazı ürün etiketlerinde kumaş üretim ve içerik bilgilerinin yer almadığı, dolayısıyla davalının lisans sözleşmesine aykırı hareket ettiği anlaşıldığı, davacı tarafından yapılan feshin haklı bir fesih olduğu..."

sarsıcı durumların ortaya çıkması haklı sebep teşkil edebilecektir⁷⁵. Marka hakkına tecavüz hallerinden biri olan, marka sahibi tarafından lisans yoluyla verilmiş hakları izinsiz genişletmek veya bu hakları üçüncü kişilere devretmek⁷⁶ (SMK m. 29/1-ç) fiilleri de olağanüstü fesih sebebi olarak kabul edilmelidir⁷⁷.

III. MARKA LİSANSI ALANIN DENKLEŞTİRME İSTEMİ

A. Genel Olarak

Marka hakkı, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı ya da tamamı için lisans sözleşmesine konu olabilir (SMK m. 24). Lisans sözleşmesi ile marka hakkını kullanma hak ve yetkisi lisans alana verilmektedir⁷⁸. Bilhassa yabancı marka sahipleri, Türkiye’de kalıcı konum kazanabilmek için Türkiye pazarını yakından tanıyan lisans alanla lisans sözleşmesi yaparlar⁷⁹. Bu suretle lisans alan, markaya müşteri çevresi yaratarak o markayı zamanla tanınmış marka haline getirebilmektedir⁸⁰.

Hukukumuzda denkleştirme istemi, önceleri Yargıtay uygulamasıyla kabul edilmiş olup⁸¹ ilk defa 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu⁸² (SK) m. 23/16’da⁸³ yer almış,

⁷⁵ YÜKSEL, s. 116.

⁷⁶ Marka lisansı haklarının izinsiz olarak genişletmesi veya üçüncü kişilere devredilmesi hususunda ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNAL, Mücahit / AYDIN, Sevgican: “Marka Lisans Hakkının İzinsiz Genişletilmesi veya Üçüncü Kişilere Devri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, 2015, Cilt 31, Sayı 1, s. 189-228.

⁷⁷ KOCABIYIK, s. 483.

⁷⁸ UZUNALLI, *Marka*, s. 134.

⁷⁹ KARASU, Rauf: “Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Acentenin Denkleştirme Talebi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2008, Cilt 57, Sayı 4, s. 313.

⁸⁰ KARASU, s. 313.

⁸¹ Yargıtay, 11. HD., T. 20.06.1996, E. 1996/2084, K. 1996/4544: “...Uygulama ile doktrinde “portföy tazminatı” olarak adlandırılan bu alacağın tahsil imkânı TTK'nun sigorta hükümlerinde düzenlenmediği gibi, Sigorta Murakabe Kanunu'nda bu konuda özel bir düzenleme mevcut değildir. Bu durum karşısında uyumsuzluğun davanın niteliği ve davacının sıfatına göre, TTK'nun acentelik hükümleri ile BK'nun sözleşmenin feshi ile ilgili hükümlerine göre çözümlenmesi zorunlu bulunmaktadır...”

O halde, tüm bu açıklamalar karşısında bir acentenin sözleşmenin feshinde bir kusuru bulunmadığı takdirde kendi döneminde oluşturulan ve uzun süren sigorta sözleşmelerinden dolayı sigorta ettiren tarafından sigortacıya ödenen primler bakımından acentelik sözleşmesinin sona ermesinden sonra mahrum kaldığı prim komisyon ücretlerinden dolayı muhik bir tazminat isteyebileceğinin kabulü gerekir. Buradaki kriter sözleşmeyi fesheden sigortacının kusurlu olup olmaması değil, acentenin kusurlu olup olmaması halidir...”

⁸² 14.06.2007 tarihli ve 26552 sayılı Resmî Gazete.

⁸³ Sigortacılık Kanunu m. 23/16: “Sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra sigorta şirketi sigorta acentesinin portföyü sayesinde önemli menfaatler elde ediyor ve hakkaniyet gerektiriyorsa, sigorta acentesi, sigorta şirketinden tazminat talep edebilir. Ancak, sigorta

sonrasında ise TTK m. 102'de yer bulmuştur⁸⁴. Denkleştirme istemi, sözleşme süresince kurduğu müşteri çevresinden sözleşme ilişkisinin bitiminden sonra artık yararlanamayacak olan marka lisansı alanın uğradığı kayıp ile lisans verenin aynı müşteri çevresinden sözleşmenin sona ermesinden sonra da yararlanmaya devam etmesi nedeniyle elde ettiği kazancın denkleştirilmesine⁸⁵ ve hakkaniyet esasına⁸⁶ dayanır.

Alman ve İsviçre hukuklarından farklı olarak TTK, denkleştirme istemine ilişkin hükmün, tek satıcılık ile benzeri diğer sürekli sözleşmelere de uygulanmasını öngördüğünden ve marka lisans sözleşmesi de sürekli bir borç ilişkisi doğurduğundan marka lisans alanın da denkleştirme isteminde bulunma hakkı olduğunun kabulü gerekir⁸⁷. Denkleştirme isteminden önceden vazgeçilemez (TTK m.122/4).

Tahkim şartı ve yabancı hukuk seçimlerinde TTK m. 122 hükmünün uygulanabilirliği hususunun ele alınması önemlidir. Zira denkleştirme istemine imkân vermeyen hukuk sistemleri mevcut olduğundan bu hukukun seçilmesi hâlinde denkleştirme isteminden önceden vazgeçilemeyeceğine ilişkin TTK m. 122/4 hükmüne aykırılık sorunu gündeme gelecektir. Bu durumda TTK m. 122 hükmünün sözleşmeden değil kanundan doğan bir istem olduğu ve 5718 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun⁸⁸un (MÖHUK) 6. maddesine göre doğrudan uygulanan kural olduğu dikkate alınarak denkleştirme istemi ileri sürülmesi imkânı olmalıdır⁸⁹. Bu itibarla tekel bölgesi kısmen veya tamamen Türkiye olan

acentesinin haklı bir nedene dayanmaksızın sözleşmeyi feshetmesi ya da kendi kusuruyla sözleşmenin feshine neden olması halinde tazminat hakkı düşer.”

⁸⁴ CAN, Ozan: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Acentelikle İlgili Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 2012, Cilt 8, Sayı 2, s. 87.

⁸⁵ KARASU, s. 288.

⁸⁶ GÜRPINAR, Bünyamin: “Sigorta Acenteleri Açısından Portföy Tazminatı”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 1, Sayı 2, s. 47; AKIN, İrfan: “Acentenin Denkleştirme Hakkı ve Alman Hukukundaki Yeni Gelişmeler”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, Cilt 62, Sayı 3, s. 615.

⁸⁷ KARASU, s. 312.

⁸⁸ 12.12.2007 tarihli ve 26728 sayılı Resmî Gazete.

⁸⁹ AYOĞLU, Tolga: “Dağıtım Sözleşmelerine Uygulanmak Üzere Yabancı Bir Hukuk Sisteminin Seçilmesinin Denkleştirme Talebi Bakımından Etkisi”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 12, Sayı 151-152, s. 14-19; Ayrıntılı bilgi için bkz. ERCAN, Duygu: *Denkleştirme Taleplerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk ve*

sözleşmelerde yabancı hukuk hükümlerinin, denkleştirme istemine uygulanmayacağını kabul etmek isabetli⁹⁰ olacaktır⁹¹.

B. Hukuki Niteliği

Denkleştirme isteminin tazminat niteliğinde olduğunu savunan görüşe göre denkleştirmenin amacı, sözleşmenin sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan zararın giderilmesidir⁹². Ancak denkleştirme istemi, klasik anlamda bir mal varlığı zararının giderilmesi olarak anlaşılabilir⁹³. Denkleştirme istem hakkının hukuki sebebi, sözleşme sonucu devredilen müşteri çevresi olduğundan denkleştirme isteminin hukuki niteliğini sebepsiz zenginleşme olarak değerlendiren görüşler de mevcuttur⁹⁴. Diğer bir görüşe göre sözleşmenin sona ermesi neticesinde hukuka veya sözleşmeye aykırı bir davranışa gerek olmaksızın doğan bu istem hakkının hukuki niteliği, fedakarlığın denkleştirilmesidir⁹⁵. Denkleştirme isteminin karşılık olduğunu savunan görüşe göre ise denkleştirme istemi, diğer sözleşme sonu istemlerinden farklı niteliktedir; zira İsviçre Federal Mahkemesi'nin de belirttiği üzere denkleştirme istemi bir zararın karşılanması için tanınmış bir tazminat olmayıp karşı edimdir⁹⁶. Bir görüşe göre bu karşılık, sosyal amaçlarla getirilmiş bir karşılıktır⁹⁷. Ancak madde gerekçesinde de belirtildiği üzere “*Alman öğretisinde savunulan bir görüşe göre işletmeye bağlanan müşteri kitlesinin sürekli olarak işletmeye kazanç sağladığı dikkate alınırsa bu talep acentenin işletmeye yaptığı katkının karşılığı olduğundan*

Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, s. 128-138.

⁹⁰ AYOĞLU, s. 19.

⁹¹ Aksi yöndeki Bölge Adliye Mahkemesi kararı için bkz. İstanbul BAM, 13. HD., T. 10.06.2021, E. 2021/899, K. 2021/884.

⁹² BİNGÖL, Muhammet Emin: “TTK m. 122 Kapsamında Denkleştirme İsteminin Hukuki Niteliği”, *Sorumluluk Hukuku (Seminerler) 2016 (Editör: Başak Baysal)*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 156.

⁹³ ARKAN, Sabih: *Ticari İşletme Hukuku*, 20. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2015, s. 226.

⁹⁴ ŞAHİN, Adem: “Acentelik Sözleşmesinin Kısmi Sona Ermesi Halinde Denkleştirme İstem Hakkı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2016, Cilt 22, Sayı 3, s. 2535.

⁹⁵ SAK, Burak: *Dağıtım Sözleşmelerinde Denkleştirme İstemi*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 145.

⁹⁶ ERDEM, Ercüment: “Türk ve İsviçre Hukuklarında Denkleştirme Talebi”, *Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Makaleler (2009-2016)*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 8.

⁹⁷ BİNGÖL, s. 157.

acenteye yardım düşüncesine dayanmaz. Hakkaniyet temeline oturtulduğu için de saf bir mali hak şeklinde nitelendirilemez.” Bu sebeple madde başlığında “tazminat” ifadesine değil “istem” ifadesine yer verilmiştir⁹⁸.

C. Şartları

Marka lisansı sözleşmesinin sona ermesini müteakip marka lisansı alanın, denkleştirme istemine hak kazanabilmesi için şekli ve maddi şartların kümülatif olarak gerçekleşmesi gerekmektedir⁹⁹.

1. Şekli Şartlar

a. Marka Lisansı Sözleşmesinin Sona Ermesi

Denkleştirme isteminin ön şartı, marka lisansı sözleşmesinin sona ermesidir¹⁰⁰. Bir görüşe göre TTK m. 122/5, tekel hakkı veren ilişkilere uygulanacağından lisans alan, ancak inhisari lisans sözleşmesinin varlığı hâlinde şartları varsa denkleştirme isteminde bulunabilir¹⁰¹. Diğer görüşe göre ise adi lisans alan da tekel hakkına sahip olabileceğinden (örneğin adi lisans alana belirli bölge bırakılması) bu durumda da şartları varsa denkleştirme istem hakkı mevcuttur¹⁰². Bununla birlikte lisans alan, haklı fesih nedeni olmamasına rağmen olağanüstü fesih iddiasıyla sözleşmeyi feshetmişse veya lisans alanın kusuru sebebiyle sözleşme lisans veren tarafından haklı sebeplerle feshedilmişse lisans alan, denkleştirme isteminde bulunamaz (TTK m. 122/3). Feshi haklı kılan eylemi ispat yükü davacıdadır¹⁰³. Sözleşmenin haklı sebeple feshi için ortaya çıkan sebebin hem objektif hem de

⁹⁸ ARKAN, *Ticari İşletme*, s. 226; Maddenin birinci ve ikinci fıkrasında “tazminat” ifadesine yer verilmesine yönelik eleştiri için bkz. KENDİGELEN, Abuzer: *Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 115.

⁹⁹ KARASU, s. 289; DURAL, Halil Ali: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Uyarınca Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkının Maddi Şartları”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 4, Sayı 1, s. 307.

¹⁰⁰ KARASU, s. 289; YILMAZ, Hümeyra: *Acentenin Denkleştirme İstemi*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 73.

¹⁰¹ GÜNDOĞDU, Gökmen / CANTÜRK, Barış Cihan: “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 122/5 Maddesi Uyarınca Marka Lisans Alanının Denkleştirme İstemi”, *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 8, Sayı 32, s. 1485.

¹⁰² KALENDER, Emre: Acentenin Denkleştirme Talep Hakkına İlişkin TTK m.122’nin, Marka Lisansı Alana Uygulanabilirliği, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 8, Sayı 1, s. 109.

¹⁰³ YILMAZ, *Acente*, s. 86.

sübjektif olarak belirli bir ağırlık taşınması gerekir¹⁰⁴. Bununla birlikte uzun süredir devam eden bir duruma karşı sessiz kalındıktan sonra fesih ihbarında bulunulması, dürüstlük kuralına aykırı olacağından haklı nedenle feshin varlığından bahsedilemeyecektir¹⁰⁵. Dönme hâlinde de denkleştirme isteminin söz konusu olamayacağını kabul etmek gerekir; zira dönme, taraflarca ifaya başlanmadığı takdirde mümkündür.

Marka hakkının koruma süresinin dolması, süresi içinde marka hakkının yenilenmemesi, marka sahibinin marka hakkından vazgeçmesi (SMK m. 28) hallerinde lisans verenin de marka üzerindeki hakkı sona ereceğinden ve lisans alanın sözleşme süresince gösterdiği faaliyeti dolayısıyla sözleşme ilişkisinden sonra elde edilecek bir menfaat söz konusu olmayacağından marka lisansı alanın denkleştirme isteminde bulunamayacağını kabul etmek isabetli olacaktır¹⁰⁶. Bu hallerde lisans verenin borca aykırılığa ilişkin genel hükümlere göre (TBK m. 112 vd.) sorumluluğuna gitmek gerekir.

b. Denkleştirme İsteminin Süresi İçerisinde İleri Sürülmesi

Acentenin denkleştirme istemine ilişkin sürenin, lisans alanın denkleştirme isteminde de geçerli olacağı kabul edilebilir. Bu itibarla denkleştirme istem hakkının sözleşme ilişkisinin sona ermesinden itibaren bir yıl içinde ileri sürülmesi gerekir (TTK m. 122/4). Bir yıllık sürenin zamanaşımı mı yoksa hak düşürücü süre mi olduğu tartışmalı olmakla birlikte Yargıtay, bu süreyi hak düşürücü süre olarak kabul

¹⁰⁴ UZUNALLI, Sevilay: “Sözleşmeyi Fesheden Acentenin Denkleştirme İstemine Hak Kazanması”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 5, Sayı 1, s. 123.

¹⁰⁵ Yargıtay, 11. HD., T. 09.05.2017, E. 2016/7313, K. 2017/2727: “...Kaldı ki, davalı ... cevap dilekçesi ile, davacını tarihli vekaletnamesini 30/07/2008 tarihinde tescil ettirdiği, 03/06/2002 tarihinde vermiş olduğu vekaletname ile davacıyı tali acentesi tayin ettiği ve bu vekaleti de 31/07/2009 tarihinde azilname tescili ile ortadan kaldırdığının 10/08/2009 tarihli ortaklarından birinin davacı olmakla 09/09/2009 tarihli kaydının da bu durumu teyit ettiği, davacının 31/08/2009 tarihli ortaklar kurulu kararı ile anılan şirketin 175/200 oranında hissesini devraldığı ve büyük ortak olarak söz konusu acenteyi yönetir hale geldiğini belirterek davacı acentenin çoklu acentelik şeklinde gerek doğrudan gerekse de dolaylı olarak birden fazla sigorta şirketi ile çalışmasının acentelik sözleşmesinin 3. ve 5. maddelerine aykırı olduğunun belirtilmiş olduğu ve davacının davalı ile sözleşmesinin devam ettiği dönemde başka bir sigorta şirketinin de acenteliğini yaptığı ve bu hususun taraflar arasında uyuşmazlık konusu da olmadığı anlaşılmakla birlikte, davalının da uzun süredir devam eden bu duruma yönelik bir karşı koyması da bulunmadığından anılan sebebin fesih sebebi olarak ileri sürülmesi de MK'nın 2. maddesine aykırılık teşkil edecektir...”.

¹⁰⁶ GÜNDOĞDU / CANTÜRK, s. 1504.

etmektedir¹⁰⁷. Öğretide buradaki bir yıllık sürenin, denkleştirme istemi hakkının diğer tarafa ihbarı için öngörülen süre olduğu¹⁰⁸ ve istemin, sözleşmenin sona ermesinden itibaren bir yıl içinde ihbar edilmesi kaydıyla bu ihbarın yapılmasından sonra beş yıllık zamanaşımı süresi içerisinde dava açılması gerektiği ifade edilmektedir¹⁰⁹. Denkleştirme isteminin ileri sürülmesi, herhangi bir şekil şartına tabi değildir¹¹⁰.

2. Maddi Şartlar

a. Sözleşme İlişkisinden Sonra Lisans Verenin Önemli Menfaatler Elde Etmesi

Denkleştirme isteminin maddi şartlarından biri, sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra lisans verenin, lisans alanın bulduğu yeni müşteriler sayesinde sözleşme ilişkisinin sona ermesinden sonra da önemli menfaatler elde etmesidir veya elde etmesi muhakkak olmasıdır¹¹¹. Lisans alan, faaliyetleri sayesinde lisans verenin daha önceden herhangi bir hukuki ilişkisi olmayan kişileri doğrudan veya dolaylı yollardan müşteri olarak kazandırmışsa bu müşteriler “yeni müşteri” olarak kabul edilir¹¹². Kazandırılan müşteri, yeni müşteri olabileceği gibi eski bir müşteri ile yeni iş bağlantıları sağlama şeklinde de olabilir¹¹³. Bununla birlikte eski müşterilerle ticari ilişkilerin, lisans alan tarafından önemli ölçüde geliştirilmiş olması hâlinde, eski müşterinin yeni müşteri gibi değerlendirilmesi gerekir¹¹⁴. Kazandırılan müşteriler,

¹⁰⁷ Yargıtay, 11. HD., T. 04.02.2015, E. 2014/14742, K. 2015/1224: “...Dava, acentelik sözleşmesinin feshi nedeniyle portföy tazminatı istemine ilişkin olup, davalı vekilinin süresinde zaman aşımı definde bulunması nedeniyle mahkemece 6102 sayılı TTK'nın 122/4 maddesi gereğince 1 yıllık hak düşürücü süreden sonra açılan davanın reddine karar verilmiştir...

... davacının portföy tazminatı dışındaki gelir kaybı ve komisyon alacağı hakkında da 1 yıllık hak düşürücü sürenin uygulanması doğru olmayıp, bozmayı gerektirmiştir...”; Karasu'ya göre bir yıllık hak düşürücü sürenin yanı sıra beş yıllık genel zamanaşımı süresi söz konusudur. Bkz. KARASU, *Denkleştirme*, s. 292.

¹⁰⁸ YILMAZ, *Acente*, s. 130.

¹⁰⁹ KAYA, Arslan: “Acentelik ve Tek Satıcılık ile Benzeri Diğer Tekel Hakkı Veren Sürekli Sözleşme İlişkilerinin Sona Ermesi Hâlinde Denkleştirme İstemi”, *Yürürlüğünün 6. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu Sempozyumu (Tebliğler ve Tartışmalar)*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 32.

¹¹⁰ KARASU, s. 292; POROY / YASAMAN, s. 310; SAK, s. 270.

¹¹¹ POROY / YASAMAN, s. 308.

¹¹² ŞAHİN, s. 2538.

¹¹³ AKIN, s. 620.

¹¹⁴ KARASU, s. 292.

sürekli müşteri olmalıdır; bir defaya mahsus, tesadüfi olarak hukuki işlem yapılan müşteriler sürekli müşteri olarak değerlendirilemez¹¹⁵.

Lisans alan, kazandırdığı müşterileri sebebiyle lisans verenin önemli menfaatler elde ettiğini ispat yükü altındadır¹¹⁶. Menfaatin önemli olarak kabul edilebilmesi için sözleşme devam ederken ulaşılan iş hacmi sayesinde elde edilen kazancın sözleşmenin sona ermesinden sonra mutlaka artmış olması gerekmekte olup aynı düzeyde devam ediyor olması da yeterli kabul edilmelidir¹¹⁷. *Karasu*'ya göre menfaatin önemli olması şart değildir; menfaat önemli olmasa da hakkaniyet ilkesi gereği bu hususun denkleştirme istemi hesabında dikkate alınması gerekir¹¹⁸.

b. Lisans Alanın Kazanç Kaybına Uğraması

Denkleştirme isteminde bulunabilmenin maddi şartlarından diğeri, lisans alan tarafından kazandırılmış müşterilerle yapılmış veya kısa bir süre içinde yapılacak olan işler dolayısıyla elde edilecek kazançtan lisans sözleşmesi sona erdiği için lisans alanın müstefit olamamasıdır. Lisans alan, kazanç kaybına uğrama maddi şartını ispat yükü altında olacaktır.

c. Denkleştirme İsteminin Hakkaniyete Uygun Olması ve Hakkaniyete Aykırı Düşmemesi

Denkleştirme isteminin hakkaniyete uygun olması, denkleştirme isteminin bir diğer maddi şartı olup bu unsurun varlığı kural olarak sağlanmış kabul edilmekte ve aksini ispat yükü davalı üzerinde bulunmaktadır¹¹⁹. Bu husus madde gerekçesinde de “*üçüncü şart, gayretin olduğu her hâlde (kural olarak) gerçekleşir; olumsuz tutum hakkaniyet şartının gerçekleşmesine engel kabul edilebilir*” şeklinde ifade edilmiştir.

Hakkaniyet değerlendirmesinde lisans alanın göstermiş olduğu gayretler, kazandırdığı müşteri çevresi, marka değerine katkıları, sözleşmenin ne şekilde sona erdiği ve bunun karşısında lisans verenin, kazandırılan müşteri çevresinden menfaat

¹¹⁵ ŞAHİN, s. 2540; *Akın*'a göre sürekli müşteri kavramı yerine “sadık müşteri” terimi daha isabetlidir. Bkz: AKIN, s. 621.

¹¹⁶ Yargıtay, 11. HD., T. 24.2.2020, E. 2019/1475, K. 2020/1949; ARKAN, *Ticari İşletme*, s. 227.

¹¹⁷ DURAL, s. 309.

¹¹⁸ KARASU, s. 295.

¹¹⁹ YILDIZ, Burçak: “Acentenin Denkleştirme İstemi Hakkındaki Yargı Kararlarına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 13, Sayı 2, s. 541; AKIN, s. 626.

elde etmeye devam etmesi gibi hususlar her somut olay özelinde ayrı ayrı değerlendirilmelidir¹²⁰.

Markanın tanınmış marka olması hâlinde bunun denkleştirme miktarından indirim¹²¹ sebebi olup olamayacağı hususunda bir görüşe göre markanın tanınmış olması hâlinde lisans alanın faaliyeti ile yeni müşteri çevresi arasındaki illiyet bağı zayıflayacağından dolayı denkleştirme miktarından hakkaniyet indirimi yapılması gerekirken¹²²; diğer görüşe göre ise markanın tanınmış olması, lisans alanın gayretlerinin göz ardı edilmesini gerektirmez, bununla birlikte markanın tanınmış marka olması yeni müşteri edinmede ve eski müşterilerle ticari ilişkilerin geliştirilmesinde kolaylık sağlıyorsa denkleştirme miktarından indirim sebebi olabilir¹²³. Lisans alan, kazandırılan müşterilerin tanınmış marka nedeniyle değil kendi çabasıyla kazandırıldığı ispatlamalıdır¹²⁴.

TTK m. 122/1'de aranan hakkaniyete uygun düşme koşulunun yanı sıra denkleştirme isteminin kıyas yoluyla uygulanacağı sözleşmeler bakımından ayrıca

¹²⁰ AKIN, s. 626.

¹²¹ İstanbul BAM, 43. HD., T. 21.6.2021, E. 2020/603 K. 2021/764: "...Mahkemece benimsenen bilirkişi raporunda; davacı şirketin ticari defter ve kayıtları incelenmek suretiyle, taraflar arasındaki sözleşmenin 2011 yılında 4 ay, 2012 yılında 12 ay ve 2013 yılında 7 ay olmak üzere toplam 23 ay devam ettiği belirtilerek gelir tablosunun ve faaliyet giderlerinin bu süre dikkate alınarak oluşturulduğu, brüt satış karı toplamının 947.546,21 TL, 23 aylık ortalama brüt satış karının da 41.197,66 TL olarak tespit edildiği buna göre TTK 122/2 maddesine göre tazminatın üst sınırının 23 ayın ortalaması olan 494.371,92 TL olduğu açıklanmış, aynı bilirkişi heyetine marka uzmanı da dahil edilerek alınan ek raporda da; davacının gösterdiği gayret ve başarısı ile kazandığı müşteri çevresinden, sözleşme sona erdikten sonra davalının faydalanacağı muhakkak olduğu ancak davalının markalarından birinin daha önceden tanınmışlığı da dikkate alındığında tazminattan %45 oranında hakkaniyet indirimi yapılabileceği belirtilmiştir. Mahkemece hakkaniyet indirimine esas olacak teknik verilerin incelenmesi bakımından bilirkişiden ek rapor veya görüş alınmasında usul ve yasaya aykırılık bulunmadığı gibi TTK 122. maddesine göre üst sınırı 494.371,92 TL olarak tespit edilen tazminattan ek raporda açıklanan hakkaniyet indirimine esas kriterlere göre %45 oranında indirim yapılarak geri kalan % 55 oranına tekabül eden miktarın portföy tazminatı olarak davacıya ödenmesine ve davacı vekilinin dava ve islah dilekçesinde açıkça yasal faiz istemesine göre, talepe bağlılık ilkesi gereğince; hüküm altına alınan tazminata yasal faiz uygulanmasında bir isabetsizlik bulunmadığından davacı vekilinin yerinde olmayan nedenlere göre istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmış ve aşağıdaki hüküm kurulmuştur..."

¹²² DOĞANAY, Muhammed Zahid: "Acentelik ve Dağıtım Sözleşmelerinde Denkleştirme Alacağının Hesaplanması", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 29, Sayı 3, s. 2288.

¹²³ KARASU, s. 302.

¹²⁴ İstanbul BAM, 44. HD., T. 03.06.2021, E. 2020/486, K. 2021/610.

TTK m. 122/5'te hakkaniyete aykırı düşmeme koşulu aranmaktadır. Hakkaniyete aykırı düşmeme kriterinden anlaşılması gereken ise marka lisansı alanın, acenteye olan benzerliği ve dağıtım ağına entegre olması, müşteri devrinin söz konusu olmasıdır¹²⁵.

D. Hesaplanması

Denkleştirme isteminin hesaplanması bakımından açık bir düzenlememe olmamakla birlikte acentenin denkleştirme istemi bakımından TTK m. 122/2, istemin azami sınırı bakımından düzenleme içermektedir. Buna göre acentenin istemi, son beş yıllık faaliyeti sonucu aldığı yıllık komisyon veya diğer ödemelerin ortalamasını, faaliyet beş yıldan kısa sürmüşse faaliyetin devamı süresindeki ortalamayı aşamaz (TTK m. 122/2). Denkleştirme isteminin hesaplanmasında üç aşamalı bir yöntem mevcuttur. Acentenin denkleştirme isteminin hesabı bakımından bu yöntem, uygun düştüğü ölçüde marka lisansı sözleşmelerine de uygulanacaktır¹²⁶. Bu itibarla öncelikle lisans verenin elde ettiği menfaatin ve lisans alanın kaybının ne kadar olduğu yani denkleştirme miktarının ham karşılığı bulunacak, ikinci aşamada bu miktar hakkaniyet denetimine tabi tutulacak, son aşamada ise elde edilen miktar TTK m.122/2'deki üst sınıra göre uyarlanacaktır¹²⁷. Bununla birlikte tarafların, denkleştirme isteminden önceden vazgeçme sonucu doğurmayacak şekilde yani kendi aralarında hesaplama yöntemi kararlaştırabilmesi mümkündür¹²⁸.

1. Ham Karşılığın Hesaplanması

Denkleştirme miktarının ham karşılığının hesaplanmasında ilk önce lisans verenin, lisans alanın bulunduğu yeni müşteriler sayesinde ne ölçüde menfaat sağladığı tahmini olarak hesaplanır, sonra ise lisans alanın kazanç kaybı tahmini olarak tespit edilir¹²⁹. Lisans alanın sözleşme ilişkisi süresince kazandırdığı müşteri ve ticari ilişkiler sayesinde sözleşmenin sona ermesinden sonra lisans verenin ne gibi

¹²⁵ DEMİR, Koray: "Tek Satıcının Denkleştirme Talebi", 1. Baskı, Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019, s. 406; KALENDER, s. 102.

¹²⁶ GÜNDOĞDU / CANTÜRK, s. 1515.

¹²⁷ YILMAZ, *Acente*, s. 137; POROY / YASAMAN, s. 309; AKIN, s. 629.

¹²⁸ AKIN, s. 628; DOĞANAY, s. 2274; DARI, Abdulkadir: "Acentenin Denkleştirme Talep Hakkının Hesaplanması ve Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi", *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 9, Sayı 18, s. 381.

¹²⁹ YILMAZ, *Acente*, s. 138.

menfaatler elde edebileceği, sektörün özellikleri, markanın piyasadaki konumu ve diğer veriler göz önünde bulundurularak hesaplama yapılmaya çalışılır¹³⁰.

Lisans verenin, sözleşme sonra erdikten sonra, lisans alanın sağladığı müşteriler ve ticari ilişkiler sayesinde elde edeceği menfaat; müşterilerin yapısı, piyasanın genel koşulları, müşteriler ile olan ilişkinin ne kadar süreceği ve sektör itibarıyla bu ticari ilişkilerin beraberinde ne gibi menfaatler getirileceğinin tespiti, yapılacak hesaplama dikkate alınır¹³¹. Bununla birlikte lisans verenin menfaati belirlenirken bu müşterilerin bir kısmının zaman içerisinde kaybedileceği de göz önünde bulundurulmalıdır ve hesap yapılırken bu oran düşülür ki buna da “*müşterilerin kayma yüzdesi*” denir¹³². Bununla birlikte lisans alanın kazanç kaybı, denkleştirme istemi ile tek kalemde ödeneceği için vade farkına bağlı faiz indirimi yapılması gerekmektedir¹³³.

Lisans verenin elde ettiği menfaat ve lisans alanın kazanç kaybı tespit edildikten sonra denkleştirme miktarının belirlenmesinde hangisinin esas alınacağı hususunda öğretilerde kazanç kaybının esas alınması, menfaatinin bu miktardan daha düşük olduğunu iddia eden lisans verenin ise bunu ispatlaması gerektiği ifade edilmekte olup diğer bir görüşe göre fazla olan miktar, denkleştirmenin ham karşılığı olarak kabul edilmelidir¹³⁴. Uygulamada¹³⁵ acentenin denkleştirme istemi bakımından TTK m. 122/2’ye göre hesaplanan azami miktar, ham karşılık olarak kabul edilerek bu miktara hakkaniyet indirimi uygulanmak suretiyle hesaplama yapılsa da¹³⁶ bu yaklaşım hatalıdır.

¹³⁰ AKIN, s. 629.

¹³¹ AKIN, s. 629.

¹³² KARASU, s. 298; YILMAZ, *Acente*, s. 139; DOĞANAY, s. 2280.

¹³³ AKIN, s. 630; DOĞANAY, s. 2282.

¹³⁴ YILMAZ, *Acente*, s. 139.

¹³⁵ İstanbul BAM, 43. HD., T. 21.06.2021, E. 2020/603, K. 2021/764: “...TTK 122/2 maddesine göre tazminatın üst sınırının 23 ayın ortalaması olan 494.371,92 TL olduğu açıklanmış, aynı bilirkişi heyetine marka uzmanı da dahil edilerek alınan ek raporda da; davacının gösterdiği gayret ve başarısı ile kazandırdığı müşteri çevresinden, sözleşme sona erdikten sonra davalının faydalanacağını muhakkak olduğu ancak davalının markalarından birinin daha önceden tanınmışlığı da dikkate alındığında tazminattan %45 oranında hakkaniyet indirimi yapılabileceği belirtilmiştir...”

davacı vekilinin yerinde olmayan nedenlere göre istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmesi gerektiği kanaatine varılmış ve aşağıdaki hüküm kurulmuştur...”.

¹³⁶ DOĞANAY, s. 2267; YILDIZ, s. 545.

2. Hakkaniyet Denetimi

Hakkaniyet denetimi, istemin tümüyle reddine yol açabileceği gibi miktarın artmasına ya da azalmasına da neden olabilir¹³⁷. Bu itibarla lisans veren, istemin reddi gerektiğini veya miktarın daha az olması gerektiğini; lisans alan ise miktarın daha fazla olması gerektiğini ispat yükü altındadır¹³⁸. Hakkaniyet değerlendirmesi yapılırken somut olayın tüm özellikleri dikkate alınır.

3. Üst Sınır Denetimi

Denkleştirme miktarının hesabındaki son aşama üst sınır denetimidir. Acentenin denkleştirme istemi hakkı bakımından getirilen bu düzenlemeye göre ham karşılığın hesaplanmasından ve hakkaniyet denetimi yapılmasından sonra bulunan miktar, TTK m. 122/2'ye göre bulunan miktarı aşıyorsa denkleştirme miktarı, TTK m. 122/2'ye göre hesaplanan miktar seviyesine çekilecektir. Sözleşme ilişkisi daha kısa bir süre devam etmişse, faaliyetin devamı sırasındaki ortalama esas alınır (TTK m. 122/2).

SONUÇ

Marka lisansı sözleşmesi, SMK m. 24'te düzenlenmekte olup marka hakkının, tescil edildiği mal veya hizmetlerin bir kısmı ya da tamamı için lisans sözleşmesine konu edilmesini ifade etmektedir. Sürekli nitelikte borç ilişkisi doğuran marka lisansı sözleşmesine de tek satıcılık ve franchise sözleşmelerinde olduğu gibi acentenin denkleştirme istemi hakkına ilişkin TTK m. 122 hükmünün kıyas yoluyla uygulanması gerekir. Sözleşme süresince lisans alanın faaliyetleri, lisans verenin markasına müşteri çevresi yaratarak yeni ve sürekli müşterilerin kazandırılmasına yol açmışsa bunun karşılığı olarak hakkaniyet gereği lisans alana belirli bir bedel ödenmesi söz konusu olacaktır. Denkleştirme isteminin şekli ve maddi şartlarını sağlayan lisans alan, lisans verene karşı denkleştirme isteminde bulunabilecektir.

¹³⁷ DOĞANAY, s. 2287.

¹³⁸ DARI, s. 385.

KAYNAKÇA

- AKIN, İrfan: “Acentenin Denkleştirme Hakkı ve Alman Hukukundaki Yeni Gelişmeler”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2013, Cilt 62, Sayı 3, s. 613-642.
- ANTALYA, Gökhan: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 2. Baskı, Cilt V/1,3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2019.
- ARKAN, Sabih: “Marka Tescil Başvurusunun Lisans Sözleşmesine Konu Olması – Bazı Sorunlar”, *BATİDER*, 2019, Cilt 35, Sayı 3, s. 39-44.
- ARKAN, Sabih: *Ticari İşletme Hukuku*, 20. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 2015. (ARKAN, *Ticari İşletme*)
- AYOĞLU, Tolga: “Dağıtım Sözleşmelerine Uygulanmak Üzere Yabancı Bir Hukuk Sisteminin Seçilmesinin Denkleştirme Talebi Bakımından Etkisi”, *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 12, Sayı 151-152, s. 9-27.
- BAŞARAN, Sıla: “Marka Lisans Sözleşmeleri”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 2012, Cilt 86, Sayı 2, s. 172-183.
- BAŞLAR, Yusuf: “Marka Lisans Hakkının ve Marka Lisansı Sözleşmesinin Hukuki Niteliği”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2008, Cilt 3, Sayı 20, s. 81-94. (BAŞLAR, *Nitelik*)
- BAŞLAR, Yusuf: “Marka Lisansı Sözleşmesi Açısından Marka Hakkının Korunması”, *Legal Fikri ve Sınai Haklar Dergisi*, 2008, Cilt 4, Sayı 14, s. 325-338.
- BAŞLAR, Yusuf: “Marka Lisansı Sözleşmesinin İşlevleri ve Çeşitleri”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2012, Cilt 7, Sayı 68, s. 38-46. (BAŞLAR, *İşlev*)
- BAŞLAR, Yusuf: *Marka Lisansı Sözleşmesi*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale, 2008, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. (BAŞLAR, *Lisans*)
- BİLGİNOĞLU, Nurettin Emre: “Marka Lisansı Sözleşmesi”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2018, Cilt 13, Sayı 140, s. 78-89.

- BİNGÖL, Muhammet Emin: “TTK m. 122 Kapsamında Denkleştirme İsteminin Hukuki Niteliği”, *Sorumluluk Hukuku (Seminerler) 2016 (Editör: Başak Baysal)*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 142-169.
- BOZBEL, Savaş: *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2015.
- BOZKURT YAŞAR, Sevgi: “Marka Lisansı Sözleşmesinin Şekli ve Sicile Kaydı”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2006, Cilt 1, Sayı 1, s. 32-40.
- CAN, Ozan: “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun Acentelikle İlgili Hükümlerinin Değerlendirilmesi”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2012, Cilt 8, Sayı 2, s. 81-96.
- CEYLAN, Çiğdem: “Marka Lisansı Sözleşmesi”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2017, 26 Nisan Dünya Fikri Mülkiyet Günü Özel Sayı, s. 59-89.
- ÇAPA, Mehmet Sadık: “Üçüncü Kişiler Tarafından Marka Hakkına Tecavüz Durumunda Basit Lisans Alanların Zararlarının Tazmini”, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 16, Sayı 2, s. 5867-590.
- DARI, Abdulkadir: “Acentenin Denkleştirme Talep Hakkının Hesaplanması ve Yargıtay Kararının Değerlendirilmesi”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2019, Cilt 9, Sayı 18, s. 373-393.
- DEMİR, Koray: “Tek Satıcının Denkleştirme Talebi”, 1. Baskı, Prof. Dr. Sabih Arkan’a Armağan, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2019.
- DOĞANAY, Muhammed Zahid: “Acentelik ve Dağıtım Sözleşmelerinde Denkleştirme Alacağının Hesaplanması”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2021, Cilt 29, Sayı 3, s. 2267-2308.
- DURAL, Halil Ali: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Uyarınca Acentenin Denkleştirme Talep Etme Hakkının Maddi Şartları”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, Cilt 4, Sayı 1, s. 303-313.
- ERCAN, Duygu: *Denkleştirme Taleplerinden Doğan Uyuşmazlıklarda Uygulanacak Hukuk ve Türk Mahkemelerinin Milletlerarası Yetkisi*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.

- ERDEM, Ercüment: “Türk ve İsviçre Hukuklarında Denkleştirme Talebi”, *Türk Ticaret Kanunu ile İlgili Makaleler (2009-2016)*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017, s. 1-112. (ERDEM, *Denkleştirme*)
- ERDEM, Ercüment: *Milletlerarası Ticaret Hukuku*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2017. (ERDEM, *Ticaret*)
- GÜLEKLİ, Yeşim: “Aşırı İfa Güçlüğü ve Alacaklının Tasavvurunun Boşa Çıkması Halinde İşlem Temelinin Çökmesi Öğretisi”, *İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 1990, Cilt 15, Sayı 18, s. 43-69.
- GÜNDOĞDU, Gökmen / CANTÜRK, Barış Cihan: “6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 122/5 Maddesi Uyarınca Marka Lisans Alanın Denkleştirme İstemi”, *Banka ve Finans Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 8, Sayı 32, s. 1479-1528.
- GÜRPINAR, Bünyamin: “Sigorta Acenteleri Açısından Portföy Tazminatı”, *Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2015, Cilt 1, Sayı 2, s. 43-64.
- GÜVENÇ ULUÇLAR, Selvi Nazlı: *Marka Lisans Sözleşmesi ve Markanın Hükümsüzlüğünün Lisans Sözleşmesine Etkisi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2015, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- KALENDER, Emre: Acentenin Denkleştirme Talep Hakkına İlişkin TTK m.122’nin, Marka Lisansı Alana Uygulanabilirliği, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 8, Sayı 1, s. 91-112.
- KARASU, Rauf / SULUK, Cahit / NAL, Temel: *Fikri Mülkiyet Hukuku*, 6. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- KARASU, Rauf: “Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Acentenin Denkleştirme Talebi”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2008, Cilt 57, Sayı 4, s. 283-318.
- KAYA, Arslan: “Acentelik ve Tek Satıcılık ile Benzeri Diğer Tekel Hakkı Veren Sürekli Sözleşme İlişkilerinin Sona Ermesi Hâlinde Denkleştirme İstemi”, *Yürürlüğünün 6. Yılında ve Yargıtay Kararları Işığında Türk Ticaret Kanunu*

- Sempozyumu (Tebliğler ve Tartışmalar)*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2018, s. 9-43.
- KENDİGELEN, Abuzer: *Yeni Türk Ticaret Kanunu: Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler*, 3. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- KOCABIYIK, Sami: “Marka Lisansı Sözleşmesinin Fesih Yoluyla Sona Ermesi”, *Legal Hukuk Dergisi*, 2023, Cilt 21, Sayı 242, s. 465-486.
- OKTAY, Saibe: “İsimsiz Sözleşmelerin Geçerliliği, Yorumu ve Boşlukların Tamamlanması”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, 1996, Cilt 55, Sayı 1-2, s. 263-296.
- ÖLMEZ, Hande: *Marka Lisansı Sözleşmeleri*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2012, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZCAN, Zeynep / KOÇ, Yaren: “Marka Lisans Sözleşmesi ve Sözleşmenin Taraflarının Yükümlülükleri”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 2020, Cilt 15, Sayı 168, s. 1641-1650.
- ÖZYEŞİL, Bengü: *Marka Lisans Sözleşmesi*, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2010, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- PEKDİNÇER, Remzi Tamer / GİRAY, Rabia Eda / BAŞ, Kadir: *6769 Sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- SAK, Burak: *Dağıtım Sözleşmelerinde Denkleştirme İstemi*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- ŞAHİN, Adem: “Acentelik Sözleşmesinin Kısmi Sona Ermesi Halinde Denkleştirme İstem Hakkı”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 2016, Cilt 22, Sayı 3, s. 2531-2555.
- ŞAN, Mehmet Emin: *Marka Lisansı Sözleşmesinden Doğan Sorunlar*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2016, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- TURNA, Özge: *Marka Lisans Sözleşmeleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2014, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- UZUNALLI, Sevilay: “Sözleşmeyi Fesheden Acentenin Denkleştirme İstemine Hak Kazanması”, *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 2019, Cilt 5, Sayı 1, s. 115-130 (UZUNALLI, Acente)

- UZUNALLI, Sevilay: *Marka Hukuku*, 2. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
(UZUNALLI, *Marka*)
- ÜNAL, Mücahit / AYDIN, Sevgican: “Marka Lisans Hakkının İzinsiz Genişletilmesi veya Üçüncü Kişilere Devri”, *Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü*, 2015, Cilt 31, Sayı 1, s. 189-228.
- YASAMAN, Hamdi / YUSUFOĞLU BİLGİN, Fülürya / YÜKSEL, Sinan Hüda / MEMİŞ KARTAL, Pınar / AYOĞLU, Tolga / YASAMAN, Zeynep: *Sinai Mülkiyet Kanunu Şerhi*, 1. Baskı, Cilt 3, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- YILDIZ, Burçak: “Acentenin Denkleştirme İstemi Hakkındaki Yargı Kararlarına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022, Cilt 13, Sayı 2, s. 534-548.
- YILDIZ, Ozan Ali: *Sinai Mülkiyet Kanunu*, 1. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- YILMAZ, Canan: *Marka Lisans Sözleşmeleri*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- YILMAZ, Hümeyra: *Acentenin Denkleştirme İstemi*, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- YÜKSEL, Ali Sait: *Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know-how) Sözleşmesi Hukuku*, 1. Baskı, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1989.